

JOSEPH CONRAD

LORD JIM

ÇEVİRİ: ERHUN YÜCESOY

2. BASKI

klasik

JOSEPH CONRAD
LORD JIM

Can Klasik

Lord Jim, Joseph Conrad

İngilizce aslından çeviren: Erhun Yücesoy

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

2. basım: Kasım 2024, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı, Burçak Karabağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: MY Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sokak. No:8 Kat:2

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 47939

ISBN 978-975-07-6476-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JOSEPH CONRAD
LORD JIM

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Erhun Yücesoy

Joseph Conrad'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Üç Deniz Öyküsü, 2010

Karanlığın Yüređi, 2011

Narcissus'un Zencisi, 2013

Muhbir, 2014

Nostromo, 2020

Yarın, 2022

JOSEPH CONRAD, vatansever ve soylu bir ailenin çocuğu olarak 1857'de Polonya'da doğdu. Babası politik oyunlar yazan bir aydıdı. Polonya'daki 1863-1864 Ocak Ayaklanması'nın liderlerinden olduğu için sürgüne gönderildi. Sürgün sırasında eği ve kendisi ölünce, on bir yaşıında yetim kalan Conrad, dayısının yanında büyüdü. On altı yaşıında Marsilya'ya giden Conrad denizci oldu ve deneyimlerini eserlerine aktardı. Denizle iç içe olan yapıtlarında insan ruhunun, görev ve onur duygularıyla hesaplaşmasını dile getirdi. En önemli yapıtları arasında, *Karanlığın Yüređi*, *Lord Jim*, *Nostromo*, *Gizli Ajan*, *Batı Gözüyle*, *Talih*, *Zafer*, *Gölge Hattı*, *Maceralar Beldesi* sayılabilir. *The Mirror of the Sea*, *Memories and Impressions* (Denize Tutulan Ayna: Anılar ve İzlenimler), *Notes on my Books* (Kitaplarım Üzerine Notlar), *Last Essays* (Son Denemeler) adında anı ve deneme kitapları vardır.

ERHUN YÜCESOY, 1969'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta İngiliz Koleji'nde tamamladı. 1992'de Bilkent Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli bankalarda kurumsal bankacılık alanında çalıştı. Bankacılığın ardından emtia ithalatı yapan şirketlerde finansman ve ithalat direktörlüğü görevlerini yürüttü. Tıp, evrim biyolojisi, sosyoloji, tarih, liderlik kuramları, moda felsefesi, edebiyat gibi farklı alanlarda on kitabı Türkçeye çeviren Yücesoy halen serbest dış ticaret danışmanlığı yapıyor.

“Kuřkusuz bir başkası fikirlerime inandığı anda,
sayısız taraftar kazanırım.”

NOVALIS

I

Boyu bir seksen civarındaydı ve güçlü kuvvetli bir yapısı vardı; başı önde, omuzları hafif kambur, adeta bir boğanınki gibi alttan alttan, sabit bakan gözlerle doğrudan insanın üzerine hücum eder gibi yürürdü. Derinden gelen gür bir sese sahipti ve görüşlerini ortaya koyarken kendine pek güvenen, kararlı ve inatçı bir tavrı asla saldırganlaşmadan sergiliyordu. Bu tavırları sanki bir mecburiyetten kaynaklanıyordu ve özgüvenini karşısındaki diğer insanlar kadar kendine de ispatlamak ister gibiydi. Üstü başı düzenli ve pırıl pırıldı; şapkasından ayakkabısına lekesiz, tertemiz ve bembeyaz kıyafetlerle gezerdi. Bir gemi levazımat mağazasının simsarı olarak hayatını kazandığı çeşitli Doğu limanlarında tanınmış ve sevilen biriydi.

Bir simsarın herhangi bir konuda sınav geçmesine gerek yoktur ama bir kavram olarak bu işi anlaması ve uygulayabilme becerisine sahip olması gerekir. Yaptığı iş, bir yelkenliyle, istimbotla ya da kürek çekerek demirlemek üzere olan herhangi bir gemiye rekabet ettiği diğer simsarlardan önce ulaşmak, geminin kaptanını neşeyle selamlayıp levazımatçının kartvizitini zorla da olsa eline tutuşturmak ve kaptanın karaya ilk çıkışının ardından onu kararlılıkla ama yapışkan bir satıcı gibi gösterişe kaçmadan büyük bir mağarayı andıran ve gemide yenilip içilen

erzakla dolu geniş bir dükkâna yönlendirmekten ibarettir; yine bu dükkânda, halat ve kordonlar için zincir kancasından tutun da, kış tarafa oyulmuş harfleri süsleyen altın varaklara kadar gemileri deniz seferlerine dayanıklı kılmak ve güzelleştirmek için satılan her türlü malzemeyi bulabilirsiniz; kaptanların, daha önce asla görmedikleri levazımatçılar tarafından bir kardeş gibi karşılandıkları bir yerdir burası. İçeride serin ve ferah bir salon, rahat koltuklar, içkiler, purolar, yazı takımları, liman kural ve düzenlemelerini içeren belgenin bir kopyası ve üç aylık deniz yolculuğunun denizcinin yüreğinde biriktirdiği tuzu eritip akıtan sıcak bir karşılama vardır. Bu şekilde kurulan bağ, gemi limanda durdukça simsarın günlük ziyaretleriyle sürdürülür. Simsar kaptan için bir arkadaş gibi vefalı ve bir oğul gibi nazik ve özenli, Eyüp Peygamber'in sabrına¹, bir kadının özverili sadakatine ve yakın bir dostun keyif ve neşesine sahip olmalıdır. Fatura daha sonra gemiye gönderilir. Bu güzel ve insani bir meslektir. Dolayısıyla iyi bir simsara nadir rastlanır. Şayet soyut düşünme becerisine sahip bir simsar ayrıca geçmişte denizcilik eğitimi de almışsa, işvereni için çok değerlidir ve bir ölçüde kaptanlarına katlanılır. Jim her zaman iyi bir ücret almış ve bir iblisin sadakatini bile satın alacak kadar çok müsamaha görmüş, gönlü hoş tutulmuştu. Buna rağmen vefasız ve nankörce işini bırakıp birdenbire çekip gitmişti. İşverenlerine göre Jim'in ortaya koyduğu bahaneler kesinlikle yetersizdi. Jim'in arkasından, "Lanet olası budala!" dediler. Jim'in aşırı duyarlılığına getirdikleri eleştiri buydu.

Deniz kıyısında ticaret yapan beyaz adamlar ve gemilerin kaptanları onu sadece Jim olarak biliyorlardı.

1. Kutsal kitaplarda bahsi geçen Eyüp Peygamber (İncil'de ve orijinal metinde Job diye geçer) efsaneye göre hiç yakınmadan bir dizi zorlu sıkıntılara büyük bir tahammül göstermiş ve sabrı dillere destan olmuştur. (Ç.N.)

Elbette bir başka ismi daha vardı ama Jim bunun telafuz edilmesinden rahatsız oluyordu. Bir süzgeç kadar çok deliği olan bu gizli kimliğin bir kişiliği değil bir gerçeği gizlemesi amaçlanıyordu. Gerçek, gizli kimliği delip geçtiğinde ise, o sırada bulunduğu limanı birden terk edip genellikle daha doğuda bir limana gidiyordu Jim. Limanlardan vazgeçemiyordu; çünkü o, denizden sürgün edilmiş bir denizciydi ve soyut düşünme becerisi bir simsarın işinden başka bir meslekte fayda sağlamıyordu. Jim doğuya, yükselen güneşe doğru kaçtıkça gerçek de onu kayıtsızca ama kaçınılmaz surette takip ediyordu. Böylece yıllar içerisinde birbiri ardına Bombay, Kalküta, Yangon, Penang ve Batavia'daki¹ limanlarda tanınan bir sima oldu ve bu durakların her birinde sadece simsar Jim olarak anıldı. Daha sonra, katlanılmaz gerçeğe yönelik keskin algısı Jim'i güzelim limanlardan ve beyaz adamlardan temelli uzaklaştırıp balta girmemiş ormanlara kadar sürükleyince, acınacak durumdaki yeteneğini gizlemeyi tercih ettiği orman köyündeki Malay yerlileri takma adının tek hecesine bir kelime eklediler ve ona Tuan² Jim diye hitap ettiler: bir diğer deyişle Lord Jim.

Jim bir papaz evinde yetişmişti. Seçkin ticari gemilerin birçok kaptanı da bu dindar ve huzurlu evlerden çıkmıştır. Jim'in babasının bilinmeze dair kesin kanaat ve görüşü, şaşmaz bir ilahî takdir sayesinde malikânelerde yaşayanların huzurunu bozmadan kulübe ve kır evlerindeki insanların doğruculuklarını savunan cinstendi. Kar-

1. Jim hep doğuya doğru giderek, İngiliz İmparatorluğu'nun başlıca Uzakdoğu limanları ve ticari liman kentlerinin yanı sıra, Hollanda Doğu Hint Adaları'nın başkenti ve ticari merkezi Batavia'da da (günümüzde Jakarta, Endonezya) bulunur. (Ç.N.)

2. Malay dilinde, yerli ya da Avrupalı, yüksek statüdeki insanlara hitap ederken kullanılan "efendim" ya da "bayım" anlamında bir kelime. Malaylar bu ifadeyi soyadından çok şahsın ilk ismiyle birlikte kullanır. (Ç.N.)

man çorman yaprakların kamufle ettiği bir tepe üzerinde göze çarpan küçük kilise, yosun tutmuş bir kayanın griliğine sahipti. Kilise yüzyıllardır oradaydı ama etraftaki ağaçlar muhtemelen ilk taşın getirilip yerleştirilmesini hatırlıyorlardı. Alt katta, papazın konutu çimenliklerin, çiçekliklerin ve köknar ağaçlarının ortasında sıcak renkler saçarak parlıyordu. Arka tarafta bir meyve bahçesi, sol tarafa doğru taşla döşenmiş bir ahır alanı vardı ve seraların eğimli camları tuğlalarla örülü bir duvar boyunca tutturulmuştu. Aile nesiller boyunca bu yaşam tarzını benimsemişti; fakat beş erkek çocuktan biri olan Jim, tatilde okuduğu bir dizi macera kitabının ardından denize karşı duyduğu eğilim ortaya çıkınca derhal “deniz ticaret filosuna subay yetiştirmek için bordasında eğitim veren gemilerden birine” gönderildi.

Jim orada biraz trigonometri ve babafingo serenlerinin direklerle nasıl çaprazlama geçirileceğini öğrendi. Genelde sevilen biriydi. Dümen tutma ve gemi idaresinde üçüncü sırayı almış ve filikaların başkükrekçisi olmuştu. Serinkanlı ve mükemmel fiziğe sahip biri olarak gemi direklerinin tepesinde çok becerikliydi. Görev yeri pruva-daydı ve sık sık oradan aşağıya, nehrin kahverengi akıntılarının ortadan böldüğü, insana huzur veren çatı yığınlarına, kaderinde tehlikelerin ortasında sivrilmek olan bir adamın kibiriyle bakarken, civardaki düzlüklerin eteklerine kurulmuş fabrikaların kirli gökyüzüne dik uzanan, her biri bir kurşunkalem gibi ince uzun bacaları bir volkan gibi havaya dumanlar püskürtürlerdi. Jim suya açılan büyük gemileri, sürekli hareket halindeki geniş direkli vapurları, durduğu yerin çok aşağılarında seyreden küçük tekneleri izler, uzaklardaki denizin belli belirsiz ihtişamına bakarak macera dünyasında hareketli bir yaşam sürmeyi umut ederdi.

Alt güvertede iki yüz sesin yarattığı velvele ve kar-

maşa içinde Jim kendini unuttur ve okuduğu o macera kitaplarındaki deniz hayatını zihninde yaşardı. Batan gemilerdeki insanları kurtardığını, kasırğa sırasında direkleri kestiğini, dalgaların arasında dümdüz yüzdüğünü; ya da bir deniz kazazedesi olarak açlıktan ölmek için kabuklu deniz hayvanları ararken açık mercan kayalıklarının üzerinde yarı çıplak, yalınayak yürüdüğünü hayal ederdi. Tropik sahillerde vahşilerle karşılaşılıyor, açık denizlerde çıkan isyanları bastırıyor ve okyanusun ortasındaki küçük bir teknede umudunu yitirmiş adamları yüreklendiriyordu. Her zaman göreve bağlılığın bir timsaliydi ve bir roman kahramanı kadar gözü kara ve azimliydi.

“Bir şeyler oluyor. Çabuk, buraya gelin!”

Jim ayağa fırladı. Genç subay adayları, merdivenlerden yukarı tırmanıyorlardı. Yukarıdaki telaşlı koşuşturma ve bağırış çağrışı işitilebiliyordu. Jim, lombar ağzından geçince adeta şaşkına dönmüş vaziyette kımıldamadan durdu.

Bir kış günüydü ve akşam karanlığı çökmüştü. Fırtına öğlenden bu yana yeniden azmış, nehirdeki trafiği durdurmuş ve şimdi de denizin üzerinde ateş eden büyük topların bombardımanı gibi aralıklı patlamalarla gürleyen bir kasırganın gücüyle esmeye başlamıştı. Rüzgârın etkisiyle meyilli, fiske vururcasına sicim gibi yağın yağmur dindi ve Jim’in gözüne ara sıra tehditkâr bir biçimde döne yuvarlana gelen akıntılar, kıyı boyunca çalkalanıp sallanan küçük tekne, ilerleyen siste hareketsiz duran binalar, ağır ağır yalpalayan, demirlemiş geniş feribotlar, bir aşağı bir yukarı kalkarak sıçrayan dalgaların serpintileri altında sulara boğulan muazzam büyüklükteki iskele platformları ilişti. Bir sonraki şiddetli rüzgâr sanki tüm bunları uçurmuş gibiydi. Hava dört bir yana uçuşan suyla doluydu. Fırtına kötü niyetliydi; rüzgârın keskin çığılığında, yeryüzü ve gökyüzünün şiddetli ve acımasız kargaşasında sanki

Jim'e yönelmiş öfkeli bir ciddiyet vardı ve Jim tüm bunlar karşısında korku ve şaşkınlık içerisinde nefesini tutmuştu. Kıpırdamadan durdu. Sanki kendi etrafında dönyormuş gibi hisetti.

Gençler itişe kakışa hızla yanından geçerken Jim'e çarpmışlardı. "Filikalara binin!" Limana sığınmak için yaklaşan bir sahil gemisi, demirlemiş vaziyetteki bir yelkenliyi ezip geçmişti ve gemideki eğitimden biri kazayı görmüştü. Bir grup genç öğrenci küpeştelere tırmanıp sandal vincinin etrafında toplandılar. "Hemen ötemizde çarpışma oldu. Mr. Symons gördü." Yine bir itiş kakış sırasında Jim tökezleyip mizana direğine doğru yalpaladı ve bir halata tutundu. Palamar yerine demirlemiş yaşlı eğitim gemisi baştan aşağı titreyerek pruva tarafından rüzgâra doğru eğildi ve yetersiz donanımı, derinlerden gelen bir uğultuyla denizde geçen gençliğinin tınısız şarkısını mırıldandı. "Filikayı indirin!" Jim sandalın dolduğunu gördü, hızla küpeşteden aşağıya indi ve sandalın arkasından seğirtti. Suya çarpma sesi duydu. "Hadi kıyıdayın; makaranın etrafını boşaltın!" Jim eğilip baktı. Nehir köpüklü çizgiler halinde, kaynayan bir süt gibi dolup taşarak akıyordu. Gelgit akıntısının ve rüzgârın büyüüne kapılmış filikanın bir an için doğru istikamette yol alıp ardından geminin bordası yönünde sallanıp çalkalandığını çöken akşam karanlığında görmek mümkündü. Filikadan bağırarak birinin sesi belli belirsiz Jim'in kulağına çalındı: "Asılın küreklere sizi enikler, eğer birilerini kurtarmak istiyorsanız asılın küreklere!" Ve birden filika baş tarafını yukarıya kaldırdı; küreklere havada, gelen bir dalganın üzerinden sıçrayarak rüzgârın ve akıntının büyüünü bozdu.

Jim omzunun sıkıca kavrandığını hissetti. "Çok geç delikanlı." Geminin kaptanı, gemiden atlama noktasına gelmiş gibi görünen o genci dizginlercesine elini omzuna koymuştu; Jim, gözlerinde yenilginin farkında olduğunu

belli eden ıstıraplı bir ifadeyle başını kaldırıp baktı. Kaptan da anlayışlı ve sevecen bakışlarla tebessüm etti. “Artık bir dahaki sefere. Bu sana zeki olmayı öğretecek.”

Tiz, kulak tırmalayıcı seslerin tezahüratı filikayı karşıladı. Sandal, içi yarıya kadar su dolu vaziyette dans eder gibi sallana yalpalaya geri geldi; bitip tükenmiş iki adam taban tahtasının üzerinde biriken suyun içinde sağa sola savruluyordu. Jim, rüzgârın ve denizin yarattığı kargaşa ve tehlikeyi şimdi çok küçümsüyor ve bu tehlikenin etkisizliği karşısında yaşadığı korku ve şaşkınlıktan ötürü giderek artan bir pişmanlık duyuyordu. Aklı şimdi başına gelmişti. Sanki fırtına asla umurunda değildi. O daha büyük tehlikelere göğüs gerebilirdi. Bunu herkesten iyi yapabiliirdi. Zerre kadar korkusu kalmamıştı. Yine de Jim, o akşam bir kenara çekilip kara kara düşünürken, filikanın iri ve gri gözlü kız güzeli kürekçisi alt güvertenin kahramanı olmuştu. Heves ve merak içinde soru soranlar kürekçinin etrafında toplandı. O da anlattı: “Kafasının inip çıkarak hareket ettiğini gördüm ve filika kancamı hızla suya batırdım. Kancanın ucu kısa pantolonuna takıldı ve neredeyse suya yuvarlanacağımı düşündüğüm bir anda ihtiyar Symons dümen yekesini bırakıp beni bacaklarımdan sıkıca yakaladı. Tekne neredeyse su dolup batıyordu. İhtiyar Symons iyi bir adam. Bize karşı aksi davranması umurumda değil. Beni bacaklarımdan tutarken bir yandan da bana sürekli küfretti fakat bu sadece filika kancasına tutunmamı kendince ifade etmesinin bir biçimiydi. İhtiyar Symons çok kolay telaşa kapılan biri, öyle değil mi? Yok, o ufak tefek sarışın adam değil, sakallı iriyarı olan. Onu içeri çektüğümüzde, ‘Ah, bacağım! Ah bacağım!’ diye inledi ve gözlerini devirdi. O kadar iri bir adamın bir kız gibi bayıldığını düşünsenize. Aranızdan biri bir filika kancasının ucunun dürtmesiyle bayılır mıydı? Şahsen ben bayılmazdım.” Kürekçi, yanında taşıdığı filika kancası

sını gösterip, “Bacağına şu kadar girdi,” diye anlatarak heyecan yarattı. “Hayır, sersem! Onu tutan eti değil, kısa pantolonuydu. Epey kan aktı tabii.”

Jim, bunun acınası bir kendini beğenmişlik ve gösteriş budalalığı olduğunu düşündü. Fırtına en az saldığı dehşet kadar sahte bir kahramanlığın ortaya çıkmasına hizmet etmişti. Jim yeryüzü ve gökyüzünün acımasız kargaşasının onu gafil avlamasına ve bol bol hazırlık yapmayı haksızca engelleyip ancak kıl payı kurtulmaya imkân tanımamasına öfkelenmişti. Yoksa filikaya binmediğı için gayet memnundu; zira önemsiz bir başarı fayda getirmişti. Jim bilgi dağarcığını, işi yapanlardan daha çok geliştirmişti. Bütün adamlar korkup sakındığında, rüzgârın ve denizlerin sahte tehdidiyle tek başına nasıl başa çıkacağını bir tek o bilecekti; bu konuda kendinden emindi. Akli başına gelmişti. Bu rezilliğe, hissizce ve soğukkanlıkla bakıyordu. İçinde zerre kadar duygu yoktu ve göze çarpmadan, şamatacı gençlerden uzakta, bu sersemletici olayın etkisiyle ve son tahlilde macera yaşama hırısından ve bir anlamda çok yönlü cesaretinden bir kez daha emin olmasıyla birlikte büyük bir coşku yaşadı.

II

İki yıllık eğitimin ardından Jim denize açıldı ve kurduğu hayallerden aşına olduğu bölgelere seyahat ettiğinde buraların garip bir biçimde maceradan yoksun yerler olduğunu gördü. Birçok yolculuk yaptı. Gökyüzü ve su arasındaki büyülü mevcudiyetin tekdüzeliğinin farkındaydı: İnsanların eleştirisine, denizin zorlu taleplerine ve ekmek parası için –aslında işe karşı kusursuz bir bağlılık

Patna gemisinin ikinci kaptanı Jim, kahraman olma hayalleri kuran basit ve duyarlı bir genç adamdır. Ancak gemi batma tehlikesi geçirdiğinde Jim'in verdiği yanlış bir karar benliğini ve hayatını altüst eder. Denizciliğin yazılı olmayan kurallarından birini çiğnediği için ömür boyu sürececek bir utancın ve suçluluk duygusunun yükü altında ezilen Jim, sonunda Malaya yakınlarındaki Patusan ülkesine kaçır. Bu egzotik ülkede kendisiyle barışmaya çalışırken yeni bir kimlik edinir.

Condrad'ın 1880 yılında *Penang*'dan *Cidde*'ye yaklaşık bin Malaya'lı hacı adayını taşıyan *S.S. Cidde* gemisinin geçirdiği kazadan esinlenerek kaleme aldığı ve en iyi psikolojik romanlardan biri kabul edilen eser kimlik, suçluluk duygusu ve ahlak kavramı üzerine etkileyici bir meditatifondur. Ahlakı insanın hiçliğe, yozlaşmaya, çevresini kuşatan, bazen de farkına varmadığı kendi içindeki kötülüklerle karşı oluşturduğu bir savunma kalkanı olarak yorumlayan yazar, bu engel yıkılıp da insanın içindeki kötülükle dışarıdaki kötülük karşılaşırsa ne olur sorusunun yanıtını ararken, bir yandan da okurları en derin korkularıyla yüzleşmek zorunda kaldıkları karanlığın kalbine götürür.

#dünyaklasikleri #ingilizklasikleri #psikolojikroman #deniz #ahlak #suçluluk

Kapak resmi: Henry Scott Tuke

 can

 canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-6476-9

9 789750 764769